

ցում մ'ունենալով, կարող պիտի լինին իրենց
զաւակներուն յառաջադիմական կրթութիւն
մը տալու: Իրենց մտաւարական զարգացումը
մանկայն կրթութեան նպաստաւոր պէտք է
լինել: Կանայք բոլորովն տրամաբանաբար կրնան
կրնային և ի՞նչ գրականութեան մէջ, այդ ալ
բոլորովն անհետեւի գաղափար մըն է և չափ
վերահասի: Զանոնք այլ եւս Սենեկայի *Ad mai-*
*impudens*ները համարելն, ծայրայեղ անիրա-
ւարական մըն է: Ներկայիս անոնք ցոյց տա-
նին իրենց արհեստական ընդունակութիւնը՝ զանա-
զան ճարտարարուեստի գործատանց մէջ: Եւ ի-
րենց զրկանական կարողութիւնը՝ լրացողաց և
վիպական ցոյց մէջ: Բայց ըստ մեծ հնարա-
գուն և զբաղեալ կնի մը մասնագէտ չեղաւ ամ-
բողջ ազգութեանց մէջ: Եւ այդ ապացոյց մըն
է կնոջ չափաւոր մտաւարական ընդունակու-
թեան: Ափսոսանք մը միջին կուսակցութիւնը
կը յաղթանակէ: Քարգմանութեան մէջ, տպա-
գրական սխալներէն զատ, կը վստահ ուզա-
գրութեան վրիպակներ, որոնք սպառած են տա-
ւերուն արարատեան ամենամեծ հնչում մը
տալով, զոր օրինակ շատ տեղ ծերը չ'եղած
են, ցերը տեսն: Քարգմանէն օտար բաներ
գործածելէն զգուշաւոր եղած չէ:

*

Վառնայի հայ մամուլը կ'աշխատի լրագրու-
թեամբ և զանազան զրգերով՝ վատ պահել աշ-
խատեան հոգին և գրա-
նագրութեան կարողութիւնը ու գտնել
զորքն և կը ցատիք ը-
զելու որ մեր միւս զաղթական հայրերէն զատ
հայրենեան չեն հետեւիր: Դառաջներէն այժմ
Վառնայի մէջ զուտ հայկական շնորհքով կը
հրատարակուին անոր մէջ՝ տարւոյն իւր հայ
պաշտօնին կամ մանուկը՝ կը գտնէ իր ազգին
ներշնչումը: Եւ այս մասին համալսարան Բ. Դ.
Պոնտօքեան: Ներկայիս մենք համառօտ ծանո-
թութիւն մը պիտի տանք իր «Նոր ընթերցա-
լուսնի» երրորդ հատորին վրայ: Երբեք անաւրին
երկուքն արգէն ընթերցողաց ծանօթ են: Պ. Պոն-
տօքեան իւր գրքին առաջին մասին մէջ՝ արշա-
կերտաց իբրեւ ընթերցման նիւթ՝ մի քանի նկա-
րագրութիւններէն զատ՝ դէպքաւորականաբար տեղ
մայրենի լեզուի, օտեւարեան գրադարի պատ-
մութիւնն կ'աւարտէ, և այն էջերուն մէջ կը
վերադառնա գրադարին պաշտօնականութիւն մը: Կը
պննայ [Գրադարի աւագ մը հարկաւոր է նոյնպէս
որդի լեզուի կամ աշխարհաբար հիմնապէս
դիմաւորութեամբ]: Բայց գրադար լեզուի կա-
րեւորութիւնը այժմ զգալի կ'ըլլայ, զայն վա-

ժպտանկերէն արտաքինէն յետոյ: Արդ զու-
գրտաց համար այն պէտք է լինի զի պատեց
անոր իրենք կը կարգին քերականական զբո-
ւմը: Եւ ի՞նչ արտօրինակ և պնդեմքի հոգեւոր-
ւորով: Պ. Պոնտօքեան անաւորաց կրօնքի
կարգադրութիւնը ցուցնելէն յետոյ մասնաւոր
պարբերութեամբ մը՝ հետաքրքրական տեղե-
կութիւն կու տայ մեր ազգին հին հեթանոսա-
կան կրօնի մասին և իր նկարագրութիւնը զեւ-
տու աշակերտին համար: շատ հետաքրքրու-
կան և արժեքաւոր է: Առանձին պարբերութեամբ
մ'ալ՝ Նառառարի և Վարդապետի տունին նկա-
րագիրն կ'ընէ: Երկրորդ մասով կը նկարագրէ
ընդհանրական պատմութեան մի քանի նիւթերն: Եւ
աշակերտները կը յորդորեն՝ ազգային ու
հայրենի վրայ զիջում: Երրորդ մասով՝ Հայ Բո-
րեւուն նկարագրութեան վերջը, անոնց բերնին
մէջ արաւայտի որսնաւոր քերթութիւն մը կը
դնէ: Հայաստանի հին նախարարաց պատմու-
թիւնը կ'աւանդէ: Երրորդ մասով կը որդեգր-
են ընտանի անասնոց պատմութիւնը: Եւ աշ-
գային այլ և այլ կարեւոր իրաց վրայ (Հայ
պաշտօնականութեան, Վենետիկի Միտիթարեանց զոր-
ծանէութեան, Էյմիանայ, Ժամանակակից Հայ
պատրիարքաց, Սահմանադրութեան, վարչա-
կան կազմակերպութեան) ամփոփ և հետաքր-
քրական տեղեկութիւններ կու տայ: Զորդ
մասով կը խօսի ընդհանրական պատմութեան կա-
րեւոր իրաց վրայ, կը նկարագրէ Ենոքային,
Կիլիկիան, Անի քաղաքը և այլն: Գեոհագրի-
է Պ. Պոնտօքեանին այս ինքնապէս կերպով
զատաւանդութեան եղանակն և աշխատանքու-
թիւնն, փափաքելի էր որ զանեղ արժանաւոր
վարձատրութիւն և Ամերիկայի և Եգիպտոսի
մէջ իրեն հետեւող վարձատրութեան: Հեղինակը
ըստ կերելոյն աշխատած է և մեծ խնամք տա-
րած ընթերցարարին լեզուին յատկութեան,
պարզութեան և քերականական ճշտութեան,
որոյն որ աշխարհաբար լեզուի կանոններն
կը ներեն:

*

Վիպագիր Հերիկոն Սենեկայի «*Qua vadis*»
Եւ երբեք վիպասանութիւնն, ամեն արդաց
մէջ շուտով հաղաւորաց ու-
QUO VADIS չաղաւորութեան արժանացաւ, և
այն իր միւս զանազան վի-
պասանութեանց մէջ ամենէն յաջողակն ընդու-
նաւեցաւ: Երրորդական շատ վեղաւոր քերթու-
նաւեցաւ այդ վիպասանութիւնն և նպէս հայե-
րեն, ուղղակի լեզուներէն և ոչ ինքուր օգտա-
կամ անգղ. թարգմանութիւններէն: Ներկայիս

Սենկեւիչ 50 տարեկան հասակին մէջն է, կո-
րովի և փառաց դադարեցանէսն հասած. ծնած
է Ռուսիա Օբլոնսկայ անձնօթի գեղին մէջ իր
ուսմանը քառասուն է ի Վարչաւիտ: Եւրոպիոյ
մէջն կողմերն և ի Վարչօթնիտ անասար-
հարդած է, և տակաւ առ ասակաւ կազմած է
պատմիչի, խորհողի և վիպագրի համաւ մը:
Համառօտ պատմագրութիւններէ՝ բարձրացաւ
պատմական և գիշերանական վիպասանութիւն.
Ներքերիւն, և անոնք արդ թէ՛ Եւրոպիոյ և թէ՛
Արեւելքի մէջ, մեծ խանդով կը կարդացուին.
Երանգօ երաժիշտ: Փարոսի պահապանը: Հացի
համար: Պատկերներ անոթախոյ, իր փոքր հե-
ղինակութիւններն են: Նա արդ կ'աշխատի Նա-
բալէոնի ժամանակաւն պատերազմներու վի-
պասանութիւնն զրելու իր ձեռնհաս և հրա-
պուրող գրչով: Յո երբայր իր եան պիտի թա-
ղու շատ մը մեծ վիպասաններ. այն իր ար-
հեստագիտական և բարոյական արժանեօք:
գրականութեան մէջ զարդալուս պիտի կազմէ:
Մենք այդ վիպասանութեան և հայ թարգմա-
նութեան վրայ, համառօտ տեղեկութիւն մը կու-
տանք: Հռչակաւոր վիպասանութեանն թարգ-
մանին է Ստ. Լիսիցեանց, թարգմանած է
ուսումնայ իշխողով. թարգմանութեանն ողբերն
գրած է համառօտ տեղեկութիւն լեհացի վի-
պասանի զանազան գրութեանց մասին: Պ.
Թարգմանիչը այդ վիպասանութիւնը ռամկին
եւս դերասանականի ներկայացընելու հա-
մար, ամեն էջ գետեղած է կարեւոր պատմա-
կան, դիցարանական, հնախօսական տեղեկու-
թիւն: Արեղլ վիպասանութիւնը ամփոփուած
է 736 մեծագիր էջերու մէջ: Այս վիպական թա-
ւերորեմին վրայ ամենէն աւելի մեծ գերադաս-
ներն են Վիերիկոս պատերիւն և Լիգիտ քրիս-
տոնեայ աղնուազարմ օրերոքն, տեսարանն կը
կատարուի Հռոմի մէջ: Պատրիկն կը փա-
փաթի տիրանալ այդ քրիստոնեայ Լիգիային:
ուստի ամեն ջանք թ գործի կը քնէ խորաման.
Կուրեմար՝ զայն Ներոնի հրամանաւ կոյրերու
կան պալատ տանել կու տայ. ուր մի քանի օր
կենսակէն վերջը, ըստ խոստման կոյտեր, պար-
տական կ'ըլլայ Վիերիկոսի հարձ լինելու. բայց
քրիստոնեայ կոյտը կարելի չէ զիջանելու այդ-
պիսի ստոր հրամանի մը և կը ջանայ խոյս
տալ փոխանդէն: Հռոմիական հարսանեկան ա-
մենամեծ ճանդէնն իր օտարուի Վիերիկոս պա-
տրիկի պալատան մէջ: հարսանեկարք կը դիպուին
հայն, և Վիերիկոսին հետ կը սպասուի Լիգիային
զարտեսն: Ներսէս արքեպիսկոպոսն կը վերջընեն
Լիգիան, և կ'սղակոսին զէպի Վիերիկոսի պա-

լատն, բայց անասպարհին խռովութիւն կը ծա-
գի. անծանօթ խռով մը՝ կը յարձըրի անոնց
վրայ, կը մարէ ջահերը, կ'սկսէ կը սկսէ: Լի-
գիայի ամենէն հաւատարմի՝ Եսաւան՝ հօկայ Ռե-
սուսն իր քրիստոնեայ ընկերներովն այդ խա-
ղութիւնը կը պատհանէ, և ինքն յարձերկելով
Լիգիան տանող աննոյ վրայ, զայն մի հարսա-
ծով կը տապալէ: և Լիգիան յափշտակելով,
կը տանի Հռոմիցն դուրս քրիստոնէից թաղը
Վիերիկոս շանթահարած՝ կը խռովի, զարուսթէն
իր պալատը քրեկոց դիտելու. ապանդանոց
կը դարձնէ, յետոյ մեացած սարակներով, նոյն
գիշերին մահ կու զայ Հռոմի մէջն կողմերն, և
կը ջանայ զԼիգիա գտնել: Որքոյ կ'անցնին և
յետ շատ մը միջոցներու, վերջապէս Քիւն-
տանն յայն օտարի իմաստասիրի մը մատնու-
թեամբ, կը գտնէ զայն և կը պատաստուի
յափշտակելու: ուստի Ռեսուսի զարհուրելի
ուստէն վախճալով, Քիւնտան գտն միտանի կը
տանի նոյն օտարուիցն աւելի ուստի կարծուած
կրտստն անուամբ գրելի մը: Լիգիայի բնակարանը
կը մտնեն. բայց Ռեսուսը հագիւ թէ զաննք
կը տեսնէ, իր յաղթանքամ մարմնով կը յար-
ձակի կրտստի վրայ, և կը ջահջահէ անոր
ստիղծելը մի և նոյն տանն Վիերիկոս ժամա-
նակ կը գտնէ զԼիգիան յափշտակելու: Իսկ Ռե-
սուսը ձեռքի գիտնի թողնելով, կը դիմէ Վի-
երիկոսին վրայ, և կ'աշխատի զԼիգիան. պա-
տրիկը գտնին աստղաւորով թեւը կը կոտրի:
Բայց քրիստոնեական վարդապետութիւնը կը
ներշնչէ անոնց, որ նոյն Վիերիկոսը տան մէջ
պահէն և ուսողջընեն: Հռոմի մէջ գտն նոր
քրիստոնէութիւնը կը քարոզուէր. Պետրոս ա-
ռաքեալ հոն նորադարձ քրիստոնէից տներն
կ'այցելու և հոգեւրէս վարդապետութեամբ կը
լեցընէր զաննք: Մի օր նոյն աշխուազարմ
Լիգիայի տան այցելելով, կը գտնէ զՎիերիկոս
պատրիկը. առ լսելով առաքելուն վարդապե-
տութիւնները, կը սկսի լեքնանակալան բարձր-
բէն զգուր, և Եփրէ քրիստոնէից գաւանանքը:
Լուսոյ առաջին հառապայթի ծագած էր անոր
օրտին մէջ: Իր շուրջն գտնուած Լիգիան, Ռե-
սուսն և ուրիշ մի քանի քրիստոնեայք զինք
խնամած տանի, խոսքով և գործով ցոյց կու
տային քրիստոնէական կրօնի վստմութիւնը:
մաքրութիւնը Եփատրիկը առողջանալէն յետոյ,
կ'ուգէ իր առաջնական կամքն կատարել, իրեն
հարս առնելը քրիստոնեայ Լիգիան: Բայց քա-
նի որ զձա նա միտաւած լէր, քրիստոնեայք
թոյլ չեն տար, և Լիգիան Ռեսուսին հետ նա-
բէն մի ուրիշ տեղ կը փոխադրեն և Վիերի-

կրօս առանց վրէժխնդրութեան հօգույ, կը վերադառնայ իր պալատին, և օրեր անցնելէն յետոյ, երթաւորով իր սրտին մէջ կը բարձրագի քրիստոնէականութեան սերը: Մատենի Քրիտիկի միջոցով, նորէն կը գտնէ Լիգիայի փախտաւորներն վայրն, բայց այս անգամ՝ առանց բռնութեան և կամ զարաններու կը ներկայանայ Լիգիային մօտ, և հոն կը դաւանի իր քրիստոնեայ ըլլալու կամ չելլալու: Այստեղ առաջագի կը բարձրանայ և խրատէ և Լիգիան անոր հետ կը նշանէ: — Ներոն իր ամբողջ պալատականներով կը թողու չափով և մեծ հանդիմանով Անտոնի կ'երթայ: Վիենիկիտոն եւս անդառնաւ էր թողուլ զԼիգիան և Ներոնին հետեւիլ: — Ներոնի հետեւանալէն վերջը Հառով ամբողջ բացերու մէջ կը սկսի այրիլ: Վիենիկիտոն այս լսելուն՝ իր ձեռնով վրայ կը հեծնէ և կայծակի արագութեամբ գէպ չէ Հառով կը դիմէ՝ իր Լիգիան ազատելու: ամբողջ յայտ էր նոր Ատոնեայի Քրիստոսի վրայ դրած, հրաժար Հառովին փողոցներուն մէջ կը թափափի և հետ շատ մը տառապանաց և փորձանայ, հաղիւ կարող կ'ըլլայ դանի իր Լիգիան: Հառովայեցիք վայրցած էին և Ներոնի մահ կը ապաւնային: Վասն զի գիտէին որ ինքն և Հառով մը բացերու մատնողն: Դառովը հանգստացընելու համար զարաններ կը գործուի: Ներոն՝ Դառովին շատ մը շնորհներ և զաւարճութիւններ կը խոստանայ: Մատենի յոյն Քրիտիկ, և քրիստոնէից թշնամի հրեայ առաքններն պալատական ժողովականաց առջեւ, միտնայն կ'աղաղակեն, թէ քրիստոնեայք կրակ տաւին Հառովայ: և այդ կերպով Ներոնը ժողովրդեան սիրելի կ'ընեն և քրիստոնեաներու վրայ կը հրաբերեն անոր զայրոյթը և ասելութիւնը: մի և նոյն ատեն ահաւոր տանջանքներ կը պատարաւ տաւին քրիստոնէից համար: Քրիստոնէից հաւաքածանքն կը սկսի: անոնք կը ձերբակալուին և բանտներու մէջ կը նետուին, որոնք մէջ նսեւ Լիգիայ: Վիենիկիտոն ուրախութեան արեւուն կը խաւարի: Անոր փրկութիւնը՝ մի միայն իր Քրիստոսին կը յաւատայ: կը դիմէ Պետրոս առաքելոյն, կ'աղաչէ և կը պալատի: որ հրաշքով մը իր ձեռքը յանձնէ զԼիգիան: Առաքեալը Վիենիկիտոն վրայ միշտ զորազարացած էր, և զայն շատ անգամ միտնարած (Վիենիկիտոն հարցոյց վերջապէս առաքեալը — հաւատաւոր էր զուս: — Տէր միթէ այլապէս այստեղ կ'այլի, — պատասխանեց Վիենիկիտոն: — Այն ժամանակ հաւատաւորն էր, որով չհետեւ հաւատը լեռներ է շարժում: Եթէ մինչեւ անգամ տեսնէիր այն աղջկան զահեհ որի տակ կամ

առեւծի բերանում, հաւատաւոր դեռ եւս որ Քրիստոս կարող է նրան ազատել: Հաւատաւոր և անգիտի նրան, եւ եւս կ'աղաչեմ զեզ հետ միայն: Այս բանով, Առաքեալը արտաճմիկ աղերսներով կը սկսի աղաթել Լիգիայի աղաատութեան համար: Իսկ Վիենիկիտոն յափշտակութեամբ կը հաւատչի: Ո՛ր Քրիտոն եւս զուգի եմ Անոր անը գիտ առ: — Քրիստոնեաները խմբովին կրկններու մէջ կը կրօնին և ծայրայեղ տանջանքներու կը մատնուին, և շատ անգամ կարող Լիգիային կու դայ, բայց նա տնիւղ կը բռնուի և անով մի քիչ կ'երկարի իր դարտին բռնութեան օրը: Վիենիկիտոն՝ զայն ազատելու համար զարաններ կը մտածէ: բանտապահներ կաշառեղով, կարող կ'ըլլայ բանն մտնել և զայն տեսնել: Բայց վերջապէս Լիգիայի նա հաւատարմութեան ծանկ կը հաղիւ: զարաններ, գիտներ, միջնորդութիւնք, այլ եւս չեն զօրեր: Բայց Վիենիկիտոն իր նոր հաւատաւոր յառով բարեբաւ «Դու կարող ես» կը մրմնջի: Ամբիթատոնի մէջ հանդիսատեսները չափէն աւելի բազմութիւն էին: Ներոն և այլ ամէն արքունեւ: կանգ ներկայ էին: հոն արքունական դասու կարգին մէջ էր նաեւ Վիենիկիտոն և աննկարազրելի էր անոր արտին խափը, աշկնտութիւնը, արդիւնք: — Փաղաքապետը կարմիր թաշկինակով նշաւ կու տայ: կրկնէին մէջ կը մտնէ հակա Ուրուաւը, որ միշտ Լիգիային անբաժան մնացած էր: կայսերականներէն սկսեալ՝ մինչեւ յետին Դառովին ասոր ուսին համարը լսած էին և անով կը հետաքրքրուէին: Փողերու սուր ձայները կ'որոտան: կը բացուի կրկնէի վանդակը: զերմանական կատաղի գազան ցուց մը: կայս մը իր դիմուն վրայ բարձաւ և ներքէ մտնէ: Վիենիկիտոն խափը զայրացաւ: և աղաղակեց: Լիգիան, Լիգիան, հաւատեցն արժարեցաւ: և կը կրկնէր — Այլ հաւատում, կը հաւատում... Քրիստոս: հրաշք: Եւ մինչեւ նոյն ատեն որ Ուրուաւը մեռնելու պատրաստ աշխարհ պէս կեցած էր: երբ Լիգիան իր առջեւն այն վիճակին մէջ կը տեսնէ, կը զայրանայ, կը հրաժարի: դեմարդկային: ուս մը կ'առնու, և կը դիմէ ցուլին վրայ, ու կը բռնէ եղջիրներէն: հանդիսականք կը արտափին այն ահաբեկ տեսեալ բանէն: Ժափահարութիւնք կը շատնան, և ի մի բերան աղաատութիւն կը գոչեն: Ուրուաւը երկար րոտն նայն դիմելով կը մնայ: զապտոր ի զուր կը դիմադրէ: հակա անոր պարանոցը կ'ուրբէ, լեզուն գուր կը ձգէ, կը լեռնալսէ անոր սուկանքը: զապտոր գիտնի տապալուած էր: Յաղթանակը մեծ էր: Ուրուաւը Լիգիան

կ'առնու իր բազկաց վրայ. և երբ հանդիսականք ազատութիւն կը գոչեն, ինքը շիրիման ցոյց կու տայ կայսերականաց, և կ'ըսէ. « Ջայտ ազատեցէք: ասոր զթիացէք, ասոր համար ես աշխատեցայ և այլ ըրի ոչ: Ես կ'առնակ Ներսէի կամաց, ըստ ժողովրդեան զարաշխող բողոքին, ազատութիւն կը տրուէր երկուքին ալ: Ազատութենէն յետոյ Ուսումնան կ'ըսէ. [Ըրկիչն է որ զղապանք պրան մարից: Երբ աստայ սրան ցուրի եղլիւրենիին՝ հոգուս մէջ ձայն լսեցի. « Պաշտպանիր զրան » և այլ անկասկած Գաւան ձայնն էր: Բանաւը մաշկ էր իմ ոյժերը, բայց Նա մի բազէ վերազարձից ինձ այլ և Նոս ներշնչեց այն քարասիրտ ժողովրդին, որ պաշտպան հանդիսանայ արան: Սրհնուած լինի նրան կամքը]: Ազատ էր լիբերան, ազատ Ուսումնաւոր և Վերկիտը իր ամենադառն և հոգնաւոր ամերկէն պրծած և հեռու Ներսէի ներկայութենէն, խաղաղութեամբ կ'առնու Սեկիւրի երջանկաւէտ պաշտան մէջ — Հասած էր Ներսէի օրհասական ժամը. ժողովուրդը այլ եւս ըլլորովին համազուած էր, որ իրենց կայսերն էր Ներսէի պատեհաւոր, իսկ այլ եւս ընկած էր թէ ժողովրդեան և թէ պաշտանականաց աջքէն. քրիստոնէականիցն վերջը, կը սկսի խողխուղել իրեն մերձաւոր արեւմտականները. հասած էր վրէժիկը զուրկութեան ժամը, մահը կը սպաննար. յուսահատութիւնը կը պաշարէ. չիք հնար, չիք փախուստ. վրին կը զնէ սուրը, և կը սասակի մայրաքաղաք, եղբայրապան մեծ սերունդը Ներսէ: [Եւ այսպէս անցաւ Ներսէի ինչպէս անցնում է հողմը, փոթորիկը, հրդեհը, պատերազմը կամ ժանախաղը. իսկ Պետրոսի բառիկներն մինչեւ այսօր իշխում է վատիկանեան բարձունքներէք քաղաքի և աշխարհի վրայ: Իսկ նախկին կապիկական զարդասի մաս, այսօր բարձրանում է փոքրիկ մատուռ, մի քիչ շնչուած արձանագրութեամբ. Quo vadis, Domine? »]: — Հրաշար է Սենէկիւրի այս վէպը, որուն զիտուր ծրագիրը յատ համալուստ կերպով ներկայացուցիք: Ներսէի աքլոսնաց, հոգ կատարած խնջոյքին, տնոր ճանապարհորդութեան զէպ ի Անտիոն, Պետրոս առաքելոյն քարոզութեան, Հաստերով կատարուած խնջոյքին, մեծ հրդեհի, և քրիստոնէից նահատակութեան նկարագրութիւնը, ակն յայտնի ցոյց կու տան լեհացի վիպասանին մեծ տաղանդը: Ժառարական կորույթ, խոշոր երեւակայութիւնը, ինքնատիպ և բազմակողմանի հմտութիւնն, լնթերդուն ընդարձակ գաղափար կ'առնու Ներսէի ժամանակակից Հոգմայիցեաց քաղաքա-

կանութեան, շաղկապութեան, գաղափարութեան, ցոփութեան, բրտութեան, անգիտութեան մասին. հոն տնոր մէջ կը տեսնէ նախկին քրիստոնէական հաւատայ ամենէն խաղաղաւ վրձակն, կատարի ձերբու, շնորհ, տրկերու, փղերու: Երկուքնու, խաշի և հրդ մասնաւած հաւատացեցեց արեւմտեան, ուսմանութիւնն, կենդանի հաւատքն, մարտիրոսութեան գերբնական տեսչն:

Եւ եթէ կարելի է թերութիւն համարել, Ուսումնի ուստ շատ չափազանց ցուցնեն է, նոյնպէս խնջոյից ծայրայեղ առասպելական փաթեմութիւնը. Ս. Պետրոս և Պողոս առաքելոց նահատակութեան հաղթանակ համառոտ նկարագրութիւնը և Quo vadis, Domine? առասպելական զէպին ոչ այնքան ուշադրու պատկերին, ասոնք գուցէ մի քիչ ստուեր թողուն Quo vadis? ամենայնայն է հրաշարի վիպականութեան շողողուն համառոտ վրայ:

Հ. Ս. ԵՐԵՄ.

ԳԻՏՈՒԹՅԱՆ ՄԻ

ԱՄՍՏԵՐԴԱՄ ԶԱՆԴԱՆԻ ազգային բաժնին մէջ յիշուել ենք Գր. Տէր-Պողոսեանի գովելի ջանքով փաստագրի վրայ գրած ուսումնասիրութիւնը, որոց հեղինակը ասկայն Սեպտ-Զոսաների թուան մէջ գոգեց իմն յեղելով ըսուն նիւթէն՝ չափէն աւելի կը ծանրանայ փաստագրի Զ զարկութեան և Ազատանդեղութիւն ծիւթ թուահամարն աւելցնութեան վրայ՝ նկատմամբ քրմական դասէն (իբր թէ Գր. Լուսաւորչայ ձեռնգրի) ձեռնադրուած եպիսկոպոսաց: Ամբողջ յոգաւածն ընդդիմադրութիւն է Ազատանդեղեայ քննադատին — Գործաւածադրին երկուստեք մէջ բերած համեմատութիւններն իսկ յորս Ազատանդեղեայ հայերէն խմբագրութիւնը նորաւոր պարագաներով շատ աւելի ճոխացած է քան զնախնադարն, ըստ ինքեան յայտնի ազգայնաց: Եւ յետեանից ներմուծութեան այլ Տէր-Պողոսեան հանդէպ այս անձխուրի երեւութիւն իսկ՝ ջանահար եղած է ցուցնելու, թէ Բուզանդէն բնաւ անցած չէ յիշուել եպիսկոպոսաց Ժառն եղած հատուածն Ազատանդեղութիւն մէջ:

Դա լուծման արժանի և կարեւոր խնդիր մ'է